

Gent 13-14/11/2001
Europese Conferentie
over de perspectieven van de Sociale Economie
in het kader van Duurzame Ontwikkeling

Breakout Sessie C1
Bijdrage tot een grotere participatie

De wijk 'Alto da Cova da Moura' ligt in de stad Amadora, een 'slaapstad' met meer dan 180.000 inwoners.

Er wonen naar schatting 6000 mensen in onze wijk: 20% zijn Portugezen en 80% komen uit Afrika. De Portugezen komen vnl. uit het noorden van Portugal of zijn ex-kolonialen. De 80% andere bewoners komen voor een klein deel uit São Tomé, waar velen op de cacao-plantages werkten; Guinee Bissau; Angola, vnl. jongeren die op de vlucht gegaan zijn voor de oorlog; maar het merendeel is van de Kaapverdiaanse Eilanden, gelegen vlakbij Senegal, op de Sahelgordel. De Kaapverdianen werden in de jaren '50 naar Portugal gelokt. Er was nl. een tekort aan mankracht voor de constructie van de brug over de Taag en voor andere bouwprojecten, gezien de Portugezen vooral voor de koloniale oorlog gerekruteerd waren of in andere Europese landen een beter inkomen hadden gezocht. De herinnering aan de droogte en de hongersnood op de Kaapverdiaanse eilanden in de jaren '40 stimuleerden uiteraard deze uittocht.

De laatste jaren vonden arbeiders uit de Oostbloklanden hun weg naar onze wijk:

- een wijk die hen « een goedkoop bed » verzekerde en
- onderaannemers die hen tewerkstelden.

Vanop de heuvel van onze wijk zie je het voetbalstadion van Benfica en de lichtjes van Lissabon. De eerste huizen van onze wijk werden clandestien gebouwd, op braakliggende gronden, eind van de jaren '70 in de weekends en 's avonds. Officiële begeleiding van deze spontane « ondernemerszin » is er enkel geweest in het begin van de jaren '90. Ondanks vele beloften van de gemeente en de staat is er nog steeds geen globaal re kwalificerings- of recuperatieplan uitgewerkt. Zoals de krant eind juli publiceerde, werd de wijk ook uitgesloten van het POLIS programma.

Onze wijk bruist van energie, techno, ratten en poëzie. 'Ta kai ta Rabida' is een kreoolse uitdrukking: "we vallen, maar staan weer op".

De migrantenbevolking is zeer jong en laaggeschoold. Meer dan de helft is minder dan 20 jaar oud.

De tweede en derde generatie, geboren in Portugal, kent het land van herkomst van de ouders nauwelijks of niet. Zij die geboren zijn na 1984 hebben de nationaliteit van de ouders, in tegenstelling tot broers en zussen die eerder geboren werden en de Portugese nationaliteit bezitten. Dit feit veroorzaakt heel wat bureaucratische rompslomp (melding bij de vreemdelingendienst, problemen bij de inschrijving op school, in vormingscursussen...)

De vrouwen werken vooral in de schoonmaak (van 6u tot 9u en van 18u tot 21u), in restaurants en in de visverkoop. De mannen vinden nog steeds werk in de bouw, een sector waar veiligheidsmaatregelen op het einde van het aandachtlijstje staan.

In de loop van de jaren veranderde er veel in de wijk.

Dragers van die verandering zijn in de eerste plaats de vrouwen. Zij zijn de spil in het gezin, bij de opvoeding van de kinderen, bij de overdracht van waarden en cultuur.

Zij hebben de Buurtvereniging gestart en gestimuleerd. Zij legden contacten met de gemeentelijke diensten om water- en afvoerleidingen te installeren in de wijk. Door deze acties werd de wijk voorzien van zijn infrastructuur.

Augusta en Isabel, adolescente buurtjongeren, werkten eind van de tachtiger jaren op zondagmorgen als vrijwilligsters in de kinderbibliotheek: nu zijn ze allebei voltijds aan het werken op de vereniging.

De Vereniging startte informeel in 1984, registreerde bij de notaris haar statuten in 1987, werd als IPSS erkend door het Ministerie van Arbeid en Solidariteit en kreeg de eerste officiële subsidiering in 1989.

Ze is actief op sociaal, cultureel en economisch vlak.

Ze heeft als werkvlak 12 pilaren, die tijdens vormingscursussen en in de praktijk operationeel worden gemaakt. Communicatie, empowerment, gender, interculturele werking, actief burgerschap.. . zijn enkele van deze steunpilaren. Empowerment wordt onder meer geconcretiseerd door de opleiding van « Ervaringsdeskundigen » uit de wijk.

Vanuit de noden gevoeld door de buurtbewoners werden er buurtdiensten opgericht :

- de Kinderopvang
- Gezins- en opvoedingsondersteuning voor migrantenfamilies
- de Jongerenwerking
- het begeleiden van beroepsopleiding
- het bereiden van gezonde en lekkere voeding
- bemiddelaarswerk tussen kind-jongere /school /gezondheidscentrum /ouders /gemeente /vreemdelingendienst

DE KINDEROPVANG

Het Ministerie van Arbeid en Solidariteit erkende vanaf september dit jaar de oprichting van een **netwerk van 6 Onthaalmoeders**. Veel te weinig voor het geheel van 250 babys en peuters van onze wijk die nu opgevangen worden door een 20 tal burens die zelfs niet over de meest elementaire voorwaarden beschikken om pedagogische activiteiten op touw te zetten.

Er zijn meerdere gevallen bekend van vrouwen uit de buurt met 12/14, of zelfs meer kinderen die zich in een ruimte bevinden die tegelijk dienst doet als slaapkamer, zitkamer en inkomhal en waar voortdurend mensen over en weer lopen. De kinderen hebben speelgoed noch materiaal dat ze kunnen gebruiken om zelf ervaringen op te doen en zich te ontwikkelen volgens een progressief opgebouwd proces dat aan de verschillende levensomstandigheden en ervaringen aangepast is.

Soms gaat het om kinderen van illegale arbeiders die hun pasgeborene bij de burens moeten achterlaten om hun inkomen te verzekeren. Het onzekere karakter van het werk heeft als gevolg een salaris dat onregelmatig en soms maandenlang niet uitbetaald wordt. Daardoor wordt de buurvrouw niet op gezette tijden betaald en moeten de ouders hun hoop vestigen op de "speciale gunst" dat de buurvrouw hun kind nog verder wil opvangen ofwel moeten de ouders naar een andere buurvrouw uitkijken.

We hopen dat in 2002 het Ministerie geld wil vrijmaken om meer onthaalmoeders te kunnen betrekken in het netwerk. Het gaat hier om een vitale buurtdienst die toekomstige problemen van marginaliteit in de wortel kan voorkomen en de nodige voorwaarden schept om een nieuwe generatie kansen te geven om basiscompetenties en -vertrouwen op te bouwen.

In de **kleuterklas en de naschoolse opvang** zijn het jongeren en vrouwen uit de wijk die verantwoordelijkheid dragen. Deze vrouwen volgden beroepsvormingscursussen, die hun spontane kennis bijschaafde. Op deze wijze creëerde de vereniging arbeidsplaatsen én gekwalificeerde mensen.

De naschoolse opvang is onontbeerlijk in een wijk waar vele ouders om 5u30 's morgens vertrekken en waar sommigen pas om 9 uur 's avonds terug zijn. Daarenboven zijn de schooluren van de basisschool beperkt tot ofwel 's morgens ofwel 's namiddags.

Vorig jaar ontwikkelde de Vereniging het project 'PROXY' dat een instrument beschikbaar stelt aan de mensen die in de kinderopvang werken om vast te stellen welke competenties ze reeds hebben en welke kennis en vaardigheden ze verwierven tijdens hun leven. Ze beschikken zo over een leidraad om een portfolio op te stellen.

Het instrument 'PROXY' bestaat in CD-rom, maar is ook beschikbaar op Internet.

GEZINS- EN OPVOEDINGSONDERSTEUNING

Via de Averroesstichting in Amsterdam leerden we het **OPSTAPJE project** kennen. Dit hebben we vertaald en aangepast aan de portugees-afrikaanse realiteit. 24 buurtmoeders krijgen/kregen een opleiding om elk 7 gezinnen thuis

te begeleiden met kinderen tussen 2 en 4 jaar. Het bleek nl. dat voor de hand liggende begrippen zoals links-rechts, onder-boven, binnen-buiten niet gekend waren door kinderen die startten in het eerste leerjaar. Gebrek aan verbale communicatie tussen ouders en kinderen veroorzaakte deze achterstand, die al vlog uitgroeide tot een totaal afhaken van de kinderen in de lagere school.

Wekelijks gaan de buurtmoeders een van de fundamentele begrippen via spel met ouders en kind (tussen 2 en 4 jaar) "bewerken", en dit 2 jaar lang. Het waarborgen van schoolsucces, het herontdekken van kind-ouder communicatie zijn belangrijke meerwaarden van deze 'buurtdienst'.

DE JONGERENWERKING

We hebben vastgesteld dat ervaringsdeskundigen uit de wijk capaciteiten bezitten om jongeren in onze wijk te begeleiden.

De verantwoordelijken van de sportgroepen leren hoe ze met een groep moeten omgaan, worden geconfronteerd met persoonlijke en groepsconflicten, met 'papierenorpslomp' en zetten hun eerste stappen om te leren programmeren maar kennen anderzijds de familie-achtergrond, de wijkcontext, de vriendenkring, de problemen met de politie en de verwachtingen van de jongeren.

Op dit ogenblik werken er 27 jongeren als 'ervaringsdeskundigen' mee in de jongerenwerking. Drie van deze jongeren hebben een voltijds betaalde job als 'ervaringsdeskundige'; voor de anderen is het 'zakgeld' soms motiverend om ook op moeilijker momenten door te gaan.

Het investeren in deze ervaringsdeskundigen is nog steeds moeilijk 'verkoopbaar' aan staatsambtenaren. Het is nochtans deze investering die een doorbraak kan betekenen in het voorkomen van jeuddelinquentie.

Het interactieproces tussen ervaringsdeskundigen en 'professionelen' moet beter op punt gesteld worden. Op universiteiten en hogescholen worden de studenten weinig of niet opgeleid om te leren samenwerken met ervaringsdeskundigen.

Op de Vereniging hebben we een groot aantal beroepsopleidingen voor jongeren en volwassenen die "uit de boot vielen". Voor de begeleiding van deze cursussen investeerden we in de opleiding van confectiearbeid(st)ers, metsers, schrijnwerkers uit de wijk. Deze mensen kregen een pedagogische opleiding waardoor ze medeverantwoordelijk zijn voor het plannen, opzetten en uitvoeren van **vormingssessies**:

Zowel in de "Algemene vorming" zoals Wiskunde, bv. bij het berekenen van maten van opbergkast voor geluidsinstallatie in de jongerenruimte als in de sessies voor "Beroepsopleiding" (vb: urilspel en capoeira) hebben ze een meerwaarde-inbreng.

Deze cursussen worden begeleid door een '**bemiddelaar**'. Augusta volgde de opleiding van meer dan 2000 uren in 1996 op onze Vereniging en in 1999 organiseerden we de 2° uitgave, zodat er op dit ogenblik 24 'bemiddelaars'

werden opgeleid. Hun werk bestaat in het leggen van bruggen tussen kinderen/jongeren/volwassenen - families - buurt - school - gezondheidscentrum - ziekenhuis - vreemdelingendienst - politie - ministerie van justitie.

De cursus werd erkend door het Ministerie van Onderwijs, en de meeste bemiddelaars, voor het overgrote deel migrantenjongeren, werken als brug tussen school - familie - kind/jongere en buurt. In juli werd een dekreet met officiële herkenning van het beroep van bemiddelaar goedgekeurd door het Portugese Parlement, maar het blijft een nep-statuuut. De schooldirecties 'vechten' bij manier van spreken om een bemiddelaar te plaatsen in hun school. De nood bestaat!

Er gaan invloedrijke stemmen op, die meer politie naar onze wijk willen sturen. Als Vereniging stellen we dat we in de wijk niet meer politie nodig hebben, maar wel meer autochtone bemiddelaars en animatoren en een betere dialoog met de aanwezige politiemansschappen.

Eén van de opdrachten van de bemiddelaars is het overbrengen van culturele waarden van de migrantenbevolking naar professoren, staatsambtenaren. Het operationaliseren van deze opdracht is echter niet zo makkelijk, want de vooroordelen zitten stevig vast.

De Finka Pé vrouwen die de batuque, stammend uit de 17° eeuw met hart en ziel 'beleven', kregen reeds van 'Portugese culturele burchten' herkenning. De Portugese Nationale Ballet groep wil volgend jaar een project met hen opzetten. Ook de Kola San Jon groep organiseert een feest dat heel wat rituelen en symboliek inhoudt, teruggrijpend naar de herinnering aan de Engelse Kapitein Drake die de Kaapverdiaanse hoofdstad leegplunderde, maar tevens 'vruchtbaarheid', de nieuwe gewassen, nieuwe hoop, solidariteit in zijn vaandel plaatste, kan een injectie betekenen voor de Westerse cultuur.

Buurtdiensten kunnen dus meer inhouden dan alleen "een dienst" aan de burenen!!

Buurtdiensten

- hebben een economische dimensie:
  - ... antwoord op de behoeften van de bewoners
  - ... een verrijking van het 'Europese waardenstelsel'
  - ... een besparing in de uitgaven van politie
  - ... minder jongeren in gevangenis
  - ... en valorizatie van competenties van migranten
- hebben een culturele dimensie...
- zetten de 'typisch' vrouwelijke taken in een ander perspectief